

MEMORIAŁ *Arż. oprac. Ałł/kołł*
General Marri Wittek

*Historię napisany do zbiorów pmy.
prof. E. Łodowicki w 1975 r.
Fenke dżestowa w 1993 r.*

Adres córki

Danuta Dynier-
Jarosowa

~~###~~ 242
Sosnowiec
Słonek

rel.

+ 1942

DYNER
z d. OLEŚ
Mania

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — DYNER, Maria

z d. 81a

7 92/WSK

I/1. Relacja k. 2, s. 44

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora k. 12

II. Materiały uzupełniające relację

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 8

VI. Fotografie

II/1 Relacja

- Relacja sporządzona przez Marię Jolańską, dotycząca pracy konspiracyjnej, arestowania i skazania śmierci Marii Dynar, braki daty, rękopiśm. (oryg.), k. 2r, s. 1-4

Uczestnicząca walk o niepodległość
(o uczestniczącej męczyńce)

81/58

I. Dane osobiste

1. Nazwisko, imię, nazwisko panieńskie, nazwisko w czasie okupacji

Dyner Marianna, s.d. Oles, —

2. Data i miejsce urodzenia. Dla męczyńce: data, miejsce, przyczyna, okoliczności śmierci, czy i gdzie pochowana, ew. świadkowie

ur. 16 grudnia 1894 r. w Tucnejbabie (obecnie Tucnawa). Stracona w Oswięcimiu 31. grudnia 1942 r.

[wyciąg z archiwum dokumentów sbrodni hitlerowskich w Katowicach:]

a) Verzeichnis der bereits festgenommenen Funkfroniane und Mitglieder "Z.W.Z."

[32]. Dyner geb. Olesch Maria, geb. 16.12.1894 in Tucna Baba, Ehefrau, ~~g.~~ S-Str, Friedrichstr 5.

Verbindungswärterin und Kurierin beim Kreisstab der Z.W.Z.]

b) Po wykonaniu wyroku w grudniu 1942 r. wróciła do Katowic wraz z straconą -

Tomasa Dynera i świadków Helenę Dworczyńską, Eufemię Skoczek, Józefę Kubisę i odległawsim wyrok śmierci wydany na Marię Dyner oraz świadków, iż została stracona w Oswięcimiu.

Na podstawie przesłuchanych świadków Sąd Grodzki w Sosnowcu wydał 30 stycznia 1948 r. (Sygn. akt 29. 27/48) następujące oszczerstwa:

Postanowienie:

Sąd Grodzki w Sosnowcu w składzie następującym:

Sędzia: Sławomir (początkowo ~~Stasiński~~) Raczyński

Protokulant: Irena Cichon

po rozpoznaniu dnia 30 stycznia 1948 r. sprawy z wniosku
Tomasa Dynera o stwierdzenie zgonu Marianny Dyrer
postanawia

stwierdzić zgon Marianny z Olesów Dyrer, córki Anto-
mego i Wiktorii z Przybyłtów, urodzoną dn. 16. grudnia
1894 r. w Tucznobabie, ostatnio zamieszkałej w Sosnow-
cu i laty jej śmierci ustalić na dzień 31 grudnia
1942 r. w Oświęcimiu

Sędzia - Sławomir Raczyński

za zgodności

wz sekretarza sądu (podpis miejscelny)

Uzasadnienie

Na podstawie zeznań zaprzeczonych świadków: Kelecy
Dworczyńskiej, Eufemii Skonck i Josefy Kubisa
ustalonym zostało, że Marianna Dyrer aresztowana
była w lipcu 1942 r. w Sosnowcu przez Gestapo,
że następnie osadzona była w więzieniu w Mysłow-
icach i że wreszcie w miesiącu grudniu tego 1942 r.
w ich obecności odebrano na Gestapo wyrok, na
zasadzie którego Marianna Dyrer skazana została
na karę śmierci i że wyrok ten wykonany został
w Oświęcimiu

Sędzia - Sławomir Rany

za zgodności

Sekretarz sądu - podpis miejscelny

3. Uniona rodziców, napewno pamiętanie matki
~~zawód en. zajęcia meza~~

Rodzice Antoni i Wiktorii Oles z Przybyłtów

~~którzy Tomasz - fetter młodszy, nie żyje obecnie~~

4. Srodowisko, zajęcia rodziców, zawód en. zajęcia meza

Masi, Tomasz Dyrer był młyniarzem - felczerem
obecnie nie żyje

5. Wykształcenie, zawód wyuczony, zawód wykonywany. 21/18 (2)

O mieszkaniu - charakterystyka środowiska 3

wykształcenie podstawowe; zawód - gospodyni domowa.
Osobiście nie znałam Marianny Dyner - z relacji jej córki Danuty z Dynerów Jarosnej, oraz z gypsbów przesłanych z ~~Osławicami~~ Osławicami wnioskuje, że była zdrową złą i matką, dbałą gospodynią.

Do "Białego Orla" wprowadził ją jej siostrzeniec (nr. agent.): [26] Czarniecki Marian, komendant 2 WZ, Bukowno, również stracony w Osławicimiu.

6. Adres rodzenia

Danuta Jarosna, córka, Sosnowiec, ul. Wilcza 7.

II Okres przedwojenny do 1. IX 1939

III Okres okupacji do maja 1945 r.

1. Praca zawodowa, środki utrzymania, sposób zarobkowania, praca społeczna

nie pracowała zawodowo - pracy nie miała, wychowywała 3 dzieci.

2. Data i miejsce wstąpienia do konspiracji, przez kogo, nazwa organizacji

Do organizacji Orla Białego wstąpiła w pierwszych dniach jej powstania, wprowadzona do niej przez swego siostrzeńca Czarnieckiego Mariana, komendanta 2 WZ w Bukowniu

3. Kryteria komórki organizacyjnej, jej zadania, liściebność, nazwiska i pseudonimy przetrzymujących i uczestniczących, warunki i przebieg pracy komórki

Jak wnioskuje z wykładu Gutajko (patrz I/2/a) oraz wypowiedzi córki Marii Dyner - była ona Toczalską i kuzynką, a zadaniem jej było przewożenie z Sosnowca do Bukownia wiadomości, poleceń i rozkazów zapisanych

I/3 Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora
- Listy Marii Dymen do męża i dzieci (kserokopie), k. 111

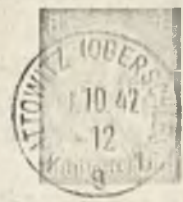
Abendler:

*Anna Dzier
Erste Polizei-Bezirk
in Ipatowitz*

Wohnort, auch Zustell- oder Leitort
Straße, Hausnummer, Gebäudeart, Stockwerk oder Postkellernummer

Postkarte

*Ipatowitz
Hauptstadt
Oberdiesl*

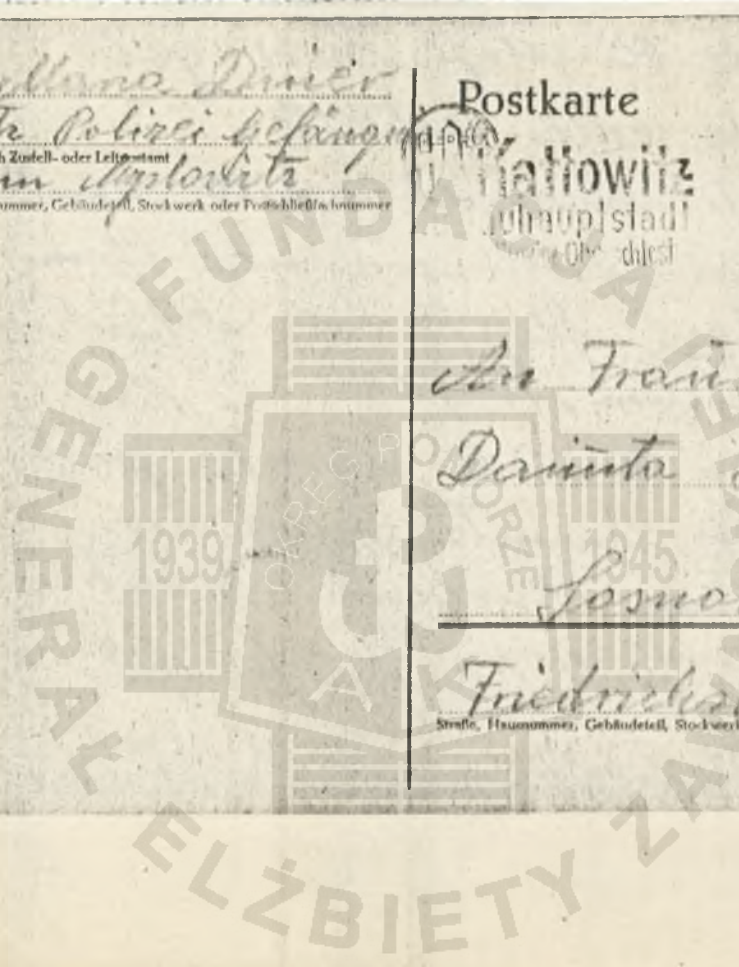

der Frau

*Damuta Dzier
Ipatowitz*

Friedrichstraße 5

Straße, Hausnummer, Gebäudeart, Stockwerk oder Postkellernummer

Liebe Kinder und Gatte
Habe alles erhalten. Für alles
herzlichen dank. Bitte um warmes
Kleid alte warme Strümpfe,
Socken, Stopfgarn, Schickcreme,
Ovarium, Filly-Oel. Bin gesund
Lieber Tomick schreibe paar Wörter
Liebe Dama bitte um Satz To-
maten, Knoblauch, Selbstrauherl.

Herzliche grüße für alle
Septemb 78/42.

84/58

Abtender: *Marie Dymek*

Myslowitz

Wohnort, auch Zustell- oder Leitpostamt

Erzatz-Polizei-Gefängnis

Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk oder Postschließfachnummer

Postkarte

Erzatz-Polizei-Gefängnis Myslowitz

Bei Postsendungen an Häftlinge
Ist zu beachten:

- 1.) Der Häftling darf 2 mal im Monat Briefpost empfangen.
- 2.) Bei Paketsendungen ist nur **Wäsche** zugelassen.
(Nahrungs- u. Genussmittel sind nicht mitzusenden.)

Der Gefängnisleiter.

An Herrn

Thomas Dymek

1945

Sonnecke

Amiratsstr. 5,

Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk oder Postschließfachnummer

Meine Liebe!

Schicken Sie mir 1 Schlafrock, schwarzes Kleid,
weiß und schwarzes Garn, Hämmchen, Eslöffel,
Kopfkissen, Hämmchenpulver, Seife, Braun
Nicht kamonten über Leder von der Feinrocke

Sie können später schreiben und ich
kann nur einmal auf Zeit.

Ob sind Sie alle gesund und arbeitet
Ihr wie früher? Alle Sachen schicken
Sie mit alte Koffer. Hämmchen brauche
ich nicht mehr.

Viele Grüße und Küsse

1. IX 1949

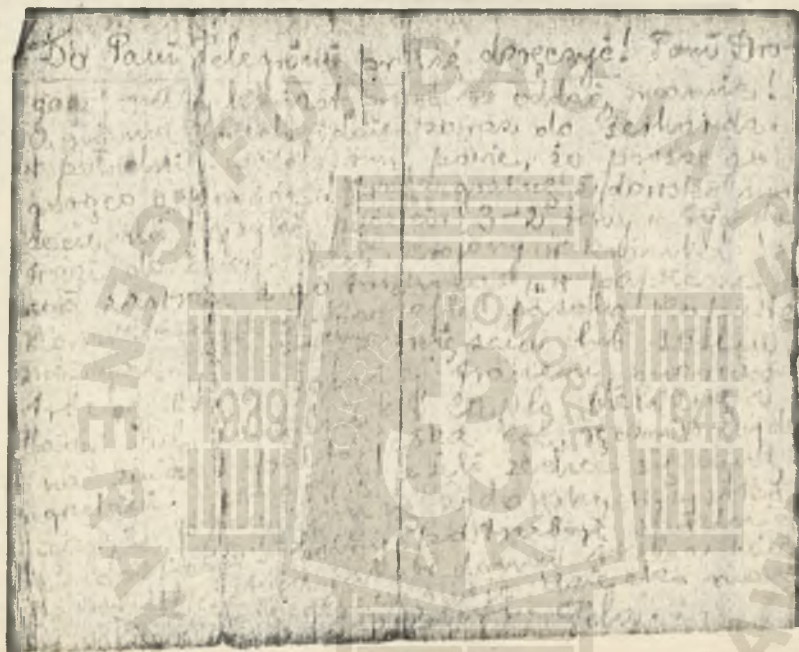
Hochony i drogi Tymku i drine
 Bando wam dniekaje roz wysyła
 go wlicie dla miie, i dnocecie mo
 de sie obyscie mogli serym utrac
 do kancu ajor moget was spatero
 elivsa i yaria tuz jur miene
 ic ma sic rebrali do wicnie o so
 sig moeno montatone, i gajie die
 nej, to cieplej cieplej, i chis sic
 pchit to mi sic w dase i sic
 i w glosu, moe sic proce my
 o p tymku jak ty sic wujer w gaj
 jenu gajaru, jak dajusio sic wujer
 i jak gospodarow i idie, napisale
 mi w tymku wy w gajaru, rebrali
 w sio to elivsa i drogi sio sic mi
 lito, w dajie jak, i sic w gajaru
 drine w gajaru, i sic w gajaru
 i w gajaru, w sio to sic mi
 boli i gajie to sic w gajaru
 jak w gajie to pisare mi w gajaru

poctake otrzymatenc cztym; serdec-
nie dziękuję, było z kawami chleba
cukier miodem i lekkością, damy się
dwoje trochę kawy w produkcji to
che bo my dostajemy rube jednow
jta samor jak tylko to jest, k
do mabokinstwa mojej przel
p. moście wysyłać co moście ty
leś pokupić dobrze trochę sobie
le, dymie drugi, czy trzeci, i
serdecnie dziękuję, nie ma
miał przystąpić tego napisania
mura poniżej
Jestem i w tym was bardzo
miło uczynić, do dzisiaj
was miła

21

Grupa 2. ligi ziemia
Marian Dymek i Felafin Kuzmowski
(dostawcy Pa. Mi. Palaniska)

4

GENERALNA
ELŻBIETY ZIMACKIE

Handwritten text in a historical script, possibly Latin or Old Church Slavonic, on a rectangular piece of parchment. The text is arranged in several lines and is partially obscured by a large, faint watermark. The watermark features a coat of arms with a crown and the year 1945. The handwriting is dense and cursive.

ELŻBIETY Z...

4

tej, całej masy, nycie przez okres
 euro osob przychodzi w karda mednie
 a tak ~~to~~ chrześcijaństwo was nobover
 chrześcijaństwo, Elnoy aptum dany
 jeden tydzień ale ~~nie~~ nie ma
 i nie si, tyżmo nie ucho.
 coś jest wewnątrz tej p. kamerton
 to ongi jest ~~nie~~ chrześcijaństwo
 męski i męski wewnątrz chrześcijaństwa
 moza od wstę
 pływac mi przez dąpania
 wchodzi do wnętrza

Legnica 1939-1945
 wzięta cała kochana miłość
 kultu 1939-1945
 tyżmo 3. miesiąc
 Dominus Pochwała, co to
 napis mi P. ~~nie~~ tyżmo
 jeśli się gasi woi p. tyżmo
 on ~~nie~~ chrześcijaństwo
 mi p. tyżmo g. tyżmo tyżmo

[Faint, mostly illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. Some words like 'Związek' and 'Weteranów' are partially visible.]

Handwritten notes in the top left corner, including the words "współpraca" and "współpraca".

Handwritten notes in the top middle section, including the words "współpraca" and "współpraca".

Handwritten notes in the top right section, including the words "współpraca" and "współpraca".

Handwritten notes in the bottom right corner, including the words "współpraca" and "współpraca".

A circled handwritten number '2' in the bottom right corner.

z 1942

BYNER, Maria

z d. oleś

ZiŁŁ

Śląsk

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 8

mel 81. si

Sosnowiec
00 B

○ + Dymur Marianna z d. Olis

nr. 16 XII 1894 Inowroclaw ~~DMR~~ pow. Bydgoski, z Pruskiego Instytutu
Zona Tomasz Wiktoryna - ferosa

wykon. podstarosta

Zarząd Gminnym domowa

adres c. o. k. Danta ferosa Sosnowiec ul. Wolosa 7

12. Firma z M. w. w. w. w. do E. Z. III. 81
Ze DM nie figuruje w aktach

przebieg podobny Sici P. 152

Zródła Kniżnica OOB
vel M. Palanicki
grupy z Myściszc
oprac. L. Krawiec

okupacja

Zamieszkała w Sosnowcu, ^{Fundamenty 5} wyjechała w 3 dni
miej. Tomaszów dr. 25 sierpnia 1945, Kuchta

wg akt gestapo: techniczne kniżki Stalini o ZWZ

1939 wprowadzone przez niemieckie Urządzenie Cenzuralne
Kuchta OOB - ZWZ Bukowina pod Okup
Techniczne między Sosnowcem a Bukowiną, od Broni
Bimel

Arrest 12 VII 42

Wizytka Myściszc

Stracona w Białymostku 31 X 1942

Sosnowiec

+ 31 XII 42

Dymer z d. Olesch Maria (2)
nr 16 XII 1894 w Tucznia Babe
mat zentka, zam Sosnowiec, Friedrich str 5
Łącznik i kurier przy sztabie pow. ZWZ

areszt 22 VII 42

Lista Gestapo Katowice... poz 32

O. 18. Sztab

rel. 81/58

A. K. Słask 1945

Z listy gestapo - ref. pluty Czachowski

Dymer Maria

z d. Olesch (3)

nr. Olesch zarządca

nr. 16 XII 1894 r. w Tucznia Babe, zam w Sosnowiecu
Tacznińska i kurierka ZWZ, przy sztabie okr. ZWZ
aresztowana w grudniu 1940 r.

Kucyabe rel. 81/Sl

zd. Oles

- relacja Dyrner Maria - jest wzmianka z wykazami
z Kucyabe z listy gestapo
Wzmianka ZWZ Sit Okrug gondriin 1940
- Gandian Maria jak dotrnie
- Rosdacka Maria
- Wasionek Cecylia
odpisać wzmianki o Schmid w sprawie OO B

Rel. 81/Sl.

0

Sosnowiec

+ Dyrner Maria z d. Oles.

Ur. 16. XII. 1894r. w Tuchnawie, córka Antoniego i Wikterii zd. Przybyła
żona Tomazsa, felczera-weterynarza, działacza społecznego, Przewod-
niczącego Związku Podoficerów na Zagłębiu. M. D. miała wykształcenie
podstawowe, bez zawodu, wychowywała troje dzieci.

W czasie okupacji mieszkała w Sosnowcu. Była od jesieni 1939r. łącz-
niczką Org. Orła Białego, której współorganizatorem na terenie Sos-
nowca był jej mąż. Potem jako łączniczka i kurierka współpraco-
wała z siostrzeńcem Mardanem Czarnieckim ps. Grot, komendantem ob-
wodu ZWZ. Olkusz, do którego przewoziła pocztę inspektoratu Sosno-
wice, przekazywaną jej przez M. Konieczną i B. Binek.

Aresztowana 22. VII. 1942r., osadzona w więzieniu w Myszkowicach, strac-
cona 31. XII. 1942r. w Oswięcimiu.

Zbiory E. Zawackiej - relacja M. Polańskiej obejmującej inf. od córki
Danuty Dyrner-Jarosowej /Sosnowiec, ul. Wilcza 7/, fotokopie meldunków
M. Czarnieckiego "Greta", fotokopie grapsów z więzienia. Sprawozda-
nia Katowickiego Gestapo z 4. VIII. 1942r. WAP Katowice.

+ Dyner Maria z d.Oleś.

Ur.16.XII.1894r. w Tuczawie, córka Antoniego i Wiktorii zd.Przybył żona Tomasza, felczera-weterynarza, działacza społecznego, Przewodniczącego Związku Podoficerów na Zagłębiu.M.D. miała wykształcenie podstawowe, bez zawodu, wychowywała troje dzieci.

W czasie okupacji mieszkała w Sosnowcu.Była od jesieni 1939r. łączniczką Org. Orła Białego, której współorganizatorem na terenie Sosnowca był jej mąż. Potem jako łączniczka i kurierka współpracowała z siostrzeńcem Marcelem Czarneckim ps.Grot, komendantem obwodu ZWZ.Olkusz, do którego przewoziła pocztę inspektoratu Sosnowiec, przekazywaną jej przez M.Konieczną i B.Binek.

Aresztowana 22.VII.1942r., osadzona w więzieniu w Mysłowicach, stracona 31.XII.1942r. w Oświęcimiu.

Zbiory E.Zawackiej - relacja M.Polańskiej obejmującej inf.od córki Danuty Dyner-Jarosowej /Sosnowiec, ul.Wilcza 7/, fotokopie meldunków M.Czarneckiego "Grot", fotokopie grapsów z więzienia. Sprawozdania Katowickiego Gestapo z 4.VIII.1942r. WAP Katowice.

81 S

Dyner Maria z d.Oleś ur 16.XII.1894 r w Tucznej Babie pow.Będzin
 Od najmłodszych lat czynna w zagłębiowskiej organizacji młodzieżowej- ZHP. Żona Tomasza Dynera wybitnego działacza społecznego, który m.i. w 1939 r pełnił funkcję komendanta Okręgu Zagłębiowskiego Związku Podoficerów Rezerwy 11939 r był współorganizatorem tajnej organizacji "Orzeł Biały" wraz z dyrektorem Seminarium Nauczycielskiego Władysławem Mazurem, kpt. Ryszardem Margoszem i Władysławem Baromskim. Maria Dyner była początkowo łączniczką w organizacji "Orzeł Biały", następnie w ZWZ. w ramach ZWZ współpracowała ze swoim krewnym Marcelem Czarneckim ps. Grot, komendantem powiatu będzińskiego ZWZ i Michaliną Konieczną. W maju 1942 została aresztowana wraz z innymi członkami ZWZ. Osadzona początkowo w Policyjnym więzieniu Śledczym w Mysłowicach, następnie w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, gdzie została zamordowana.

Dokumentacja:

- 1.Relacja ustna córki Danuty i męża Tomasza
- 2.Sprawozdanie katowickiego Gestapo z 4.VIII.1942 WAP Katowice teczka F
3. Opracowanie wstępne mgr Mieczysława Łyszczarza Sosnowiec 1970

od 17 dy luty 75

Dyner Maria z d.Oleś ur 16.XII.1894 r w Tucznej Babie pow. Będzin
Od najmłodszych lat czynna w zagłębiowskiej organizacji młodzieżowej- ZHP. Żona Tomasza Dynera wybitnego działacza społecznego, który m.i. w 1939 r pełnił funkcję komendanta Okręgu Zagłębiowskiego Związku Podoficerów Rezerwy a 11.1939 r był współorganizatorem tajnej organizacji 'Orzeł Biały' wraz z dyrektorem Seminarium Nauczycielskiego Władysławem Lazurem, kpt. Ryszardem Margoszem i Władysławem Baromskim. Maria Dyner była początkowo łączniczką w organizacji 'Orzeł Biały', następnie w ZWZ. W ramach ZWZ współpracowała ze swoim krewnym Marianem Czarneckim ps. Grot, komendantem powiatu będzińskiego ZWZ i Michaliną Knieczną. W maju 1942 została aresztowana wraz z innymi członkami ZWZ. Osadzona początkowo w Policyjnym więzieniu Śledczym w Myskowicach, następnie w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, gdzie została zamordowana.

Dokumentacja:

1. Relacja ustna córki Danuty i męża Tomasza
2. Sprawozdanie katowickiego Gestapo z 4.VIII.1942 WAP Katowice teczka I
3. Opracowanie wstępne mgr Mieczysława Łyszczarza Sosnowiec 1970

T. 72/USC

00B
247
51884

+ 1942

DYNER Maria

2 d. Oleś

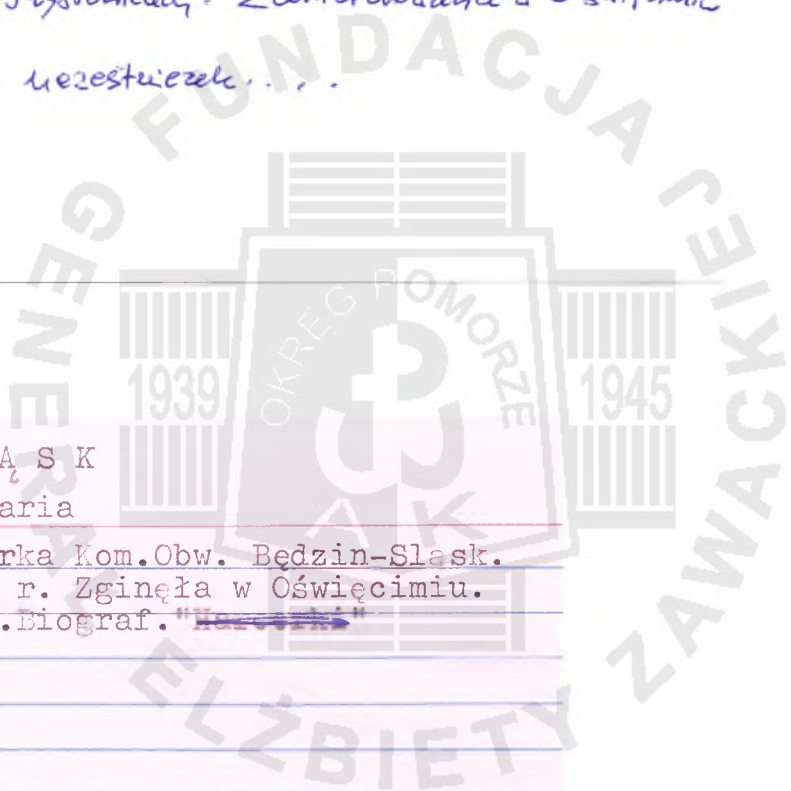
1894 XII 16

1942 XI

Łączniczka. Aresztowana w maju 1942 r.
wyznawca w Myszkowicach. Zamordowana w Oświęcimiu

zob. 8f. uczestniczek...

A. Raj 12037.

E. Ś L A Ś K
"N N" DYNEROWA Maria

Łączniczka-kurierka Kom.Obw. Będzin-Slask.
Aresztowana V.42 r. Zginęła w Oświęcimiu.
Zr. Mat.do Słown.Biograf. "~~Wojenne~~"

Dyner Maria z d. Gles

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
p. 87 Śląsk
data wpływu 1935

1939

